

УДК 796.41 : 796.09 – 055.25

Черненко О. Є., Сердюк Д. Г., Гордієнко А. Г., Шуліка Б. Ю.

АНАЛІЗ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТСМЕНОК У ГРУПОВИХ ВПРАВАХ ХУДОЖНЬОЇ ГІМНАСТИКИ

Визначено, що групові вправи художньої гімнастики за характером рухових дій є найбільш складним і самостійним олімпійським видом змагальної програми. Мета дослідження – провести аналіз результативності змагальної діяльності збірних команд областей України у групових вправах художньої гімнастики. Проаналізовано відеозаписи (відеозаписи 100 виступів команд) та протоколи виступів (6 зведених протоколів змагань) фінальних змагань Чемпіонату України 2016-2017 рр. у групових вправах художньої гімнастики. Аналіз оцінок виступів команд свідчить про низький рівень технічної підготовленості всіх учасниць змагань. Встановлено, що загальна технічна підготовленість групи, однаковість, злагодженість і злитість під час виконання взаємодій і співпраці є запорукою успішної змагальної діяльності.

Ключові слова: *художня гімнастика, групові вправи, змагальна діяльність, предмети.*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Групові вправи художньої гімнастики за характером рухових дій є найбільш складним і самостійним олімпійським видом змагальної програми. Сучасному розвитку даного виду притаманні безперервні зміни міжнародних правил змагань, постійні ускладнення змагальних композицій, що тягнуть за собою складність, ризик, трюки. Кожне рухове завдання у груповій вправі вирішується всією командою колективно [3; 6; 7].

Групові вправи з 1987 року і до теперішнього часу входять в міжнародну програму змагання за програмою двоборства: групові вправи з однаковими предметами (GROUP 5X), і групові вправи з двома різними предметами (GROUP 3X + 2X). Предмети повинні бути однакові за формою, вагою, розміром і можуть відрізнятися тільки за кольором [3; 4; 7].

Численні дослідження, проведені щодо художньої гімнастики, свідчать про те, що на спортивний результат, як в індивідуальних, так і в групових програмах мають певний вплив складність й оригінальність вправ, технічна оснащеність композицій, виконавська майстерність і рівень предметної підготовленості гімнасток [2; 4; 5]. Труднощі окремо взятих елементів і складність техніки виконання змагальних композицій провідних команд світу стрімко зростає.

Складність структури рухових дій вимагає від гімнасток точності відтворення просторових і силових параметрів, швидкості реакції на рухомий предмет, уваги і мислення. Для досягнення високого змагального результату командам необхідно демонструвати бездоганну техніку рухових взаємодій, пов'язану з перекидами, кидками, передачами предметів один одному, узгодженою синхронною або асинхронною роботою, умінням виконувати вправи з єдиною амплітудою в одному темпі і ритмі [1; 2; 5].

Мета дослідження – провести аналіз результативності змагальної діяльності збірних команд областей України у групових вправах художньої гімнастики.

Завдання дослідження

1. Визначити основні показники змагальної діяльності у групових вправах художньої гімнастики.
2. Визначити, які складові оцінки за виступ (композиція – D, виконання – E) мають найбільше значення для загального результату.

3. Проаналізувати результати виступів гімнасток у групових вправах художньої гімнастики на Чемпіонатах України різних олімпійських циклів.

Для досягнення поставленої мети нами були застосовані такі **методи** наукового дослідження: аналіз сучасної науково-методичної літератури з проблеми дослідження; аналіз відеоматеріалів та протоколів виступів спортсменок; методи математичної статистики.

Упродовж дослідження проводився аналіз відеозаписів та протоколів виступів (відеозаписи 100 виступів команд, 6 зведених протоколів змагань) фінальних змагань Чемпіонату України (ЧУ) 2016-2017 рр. у групових вправах художньої гімнастики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система підготовки гімнасток України в групових вправах художньої гімнастики наразі спрямована на досягнення термінового результату до визначених змагань без орієнтування на цілеспрямовану підготовку гімнасток у процесі багаторічного вдосконалення визначеного олімпійського виду художньої гімнастики.

Аналіз літературних джерел свідчить про відсутність чітких рекомендацій щодо формування спеціалізації (групові вправи) і відбору та орієнтації гімнасток, що відповідають сучасним тенденціям розвитку художньої гімнастики.

На чемпіонатах та кубках країни, згідно з правилами змагань, затвердженими Федерацією художньої гімнастики України, спортсменки беруть участь як в індивідуальній першості, так і в групових вправах, що значно ускладнює роботу з гімнастками на всіх етапах багаторічного вдосконалення.

Аналіз результатів проведеного ЧУ (м. Ужгород, 01-05.11.2016 р.), дозволяє констатувати таке: програма змагань складалася із двох виступів – GROUP 5X (5 стрічок) та GROUP 3X+2X (3 пари булав + 2 обручі). У змаганнях брали участь 20 збірних команд, які представляли м. Київ (Київ-1, Київ-2, Київ-3) та 14 областей України (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Запорізька, Кіровоградська, Київська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Харківська, Чернівецька, Чернігівська).

На жаль, гімнастки збірної команди Запорізької області у підсумку посіли лише 18 місце, поступившись лідерам змагань 14,35 балами, що не дозволило команді потрапити до фінальних змагань (8 кращих результатів).

Оцінки виступу команд були сформовані з двох складових: за композицію (D) та виконання (E) – по чотирьом суддям кожна відповідно до правил Code FIG [7].

Аналіз відеозаписів, змагальних протоколів і карток команд на чемпіонаті країни свідчить про низький рівень технічної підготовленості команд. Оцінка за композицію "D" складається з таких показників: складність, комбінації танцювальних кроків, динамічні елементи та елементи співпраці гімнасток, використання простору.

Ми бачимо, що із заявлених за технічною складністю від 7,1 до 10 балів у вправах з двома різними предметами GROUP 3X + 2X (3 пари булав + 2 обручі) результати склали всього від 4,8 до 8,2 балів, найвищу складність показали гімнастки команд Київ-1 та Дніпропетровської області 8,2 б. та 7,6 б. відповідно (табл. 1).

Таблиця 1

Змагальні протоколи фінальних виступів на Чемпіонаті України з художньої гімнастики – програма МС, (м. Ужгород 01-05.11.2016 р.)

Команди	Види програм							
	GROUP 3X+2X				GROUP 5X			
	заявлено	D	E	Сума балів	заявлено	D	E	Сума балів
Київ-1	10,0	8,2	8,4	16,600	9,1	7,2	8,4	15,200
Дніпропетровська обл.-1	9,1	7,6	8,2	15,800	9,4	6,4	7,7	14,100
Львівська обл.-1	10,0	6,8	7,8	14,400	-	-	-	-
Київська обл.	9,2	6,3	8,4	13,800	9,6	4,1	7,0	11,100
Львівська обл.-2	7,1	6,0	8,2	13,750	-	-	-	-
Одеська обл.-1	8,3	5,6	7,6	13,200	-	-	-	-
Дніпропетровська обл.-2	9,0	4,8	7,5	12,750	10,0	6,5	7,2	13,700
Харківська обл.	10,0	4,9	7,75	12,650	-	-	-	-
Чернігівська обл.	-	-	-	-	8,8	3,9	7,2	11,100
Київ-2	-	-	-	-	9,4	4,4	6,65	11,050
Чернівецька обл.	-	-	-	-	7,5	3,45	6,6	10,050
Закарпатська обл.	-	-	-	-	9,2	3,6	6,4	10,000
$\bar{x}$		6,28	7,6	14,12		4,94	7,14	12,04
m		0,43	7,95	0,50		0,53	0,23	0,71

Примітка. Порожні клітинки позначають, що команда не пройшла кваліфікацію до фіналів змагань.

Друга складова загальної оцінки за виступ у групових вправах художньої гімнастики – виконання "E", яка містить у собі артистичний компонент, знижки за виконання (артистичні та технічні помилки) та оцінку за виконання. Середній результат команд-учасниць фінальної частини ЧУ у вправі з двома різними предметами становив $7,84 \pm 0,11$ б., що значно вище, ніж середня оцінка за складність.

Команди, що брали участь у фінальній частині ЧУ, неоднорідні за показниками "ризик" ($V=39,27$ %) і співробітництва ($V=39,31$ %), єдине, що є однорідним у команд, – це кількість перекидань ($V=10,46$ %), які є обов'язковим елементом композицій і становлять $6,13 \pm 0,23$ елемента (табл. 2).

**Елементи складності в композиціях гімнасток на ЧУ
з художньої гімнастики – програма МС**

Елементи складності, (к-ть, разів)	ЧУ 2016				ЧУ 2017			
	GR 3X + 2X		GR 5X		GR 3X + 2X		GR 5X	
	$\bar{x} \pm m$	V,%	$\bar{x} \pm m$	V,%	$\bar{x} \pm m$	V,%	$\bar{x} \pm m$	V,%
Перекидання	6,13±0,23	10,46	6,38±0,26	11,67	7,75±0,25	9,12	7,50±0,46	17,46
Ризик	2,13±0,30	39,27	2,13±0,23	30,16	2,38±0,38	44,66	3,00±0,37	25,20
Співробітництво	8,38±1,16	39,31	8,50±0,60	19,89	8,38±1,08	36,63	9,13±0,55	17,02

Дуже часто у виступах гімнасток відбувається зіткнення предметів, помітна статика роботи предмета, мало оригінальних елементів, ризики використовуються у недостатній кількості, багато помилок у виконанні синхронності обертання, як за тілом, так і за предметом, сильний розкид у команд за кількістю співробітництва.

Аналіз кількості елементів у композиціях GROUP 3X + 2X (табл. 2) свідчить про те, що між собою всі команди настільки різні, що тільки за показником "ризик" можна відзначити, що одні команди готуються та використовують складні, ризиковані елементи, які збільшують цінність композиції, а інші – вважають за краще взагалі не ризикувати.

Результати фінальних виступів команд на ЧУ у групових вправах GROUP 5X (5 стрічок) свідчать про те, що виконати вдало вправу з 5 стрічками значно складніше (табл. 1). Виконання саме цієї вправи вимагає від гімнасток злагодженості, синхронності виконання, максимального рівня прояву технічної, психологічної та фізичної підготовленості гімнасток. Середня загальна сума балів команд-фіналісток становила $12,09 \pm 0,71$ б., що на 2,03 б. нижче ніж оцінка за вправу GROUP 3X + 2X (3 пари булав + 2 обручі).

У групових вправах GROUP 5X (5 стрічок) із заявлених оцінок складності від 7,5 до 10 балів результати склали від 3,45 до 7,2 балів.

Аналіз оцінок виступів команд свідчить про низький рівень технічної підготовленості всіх учасниць змагань. У вправах гімнастики використовують тільки ті елементи, які можуть виконати команди на даний момент. Цілеспрямованої підготовки до спільної роботи, співпраці, синхронних взаємодій і підведення гімнасток до однакової техніки групи не простежується.

Неоднорідність загальної вибірки відзначена у двох вправах за показниками "ризик" предмета і співпраці гімнасток (табл. 2).

Це свідчить про те, що в ході підготовки до групових вправ спортсменкам не вистачає часу на освоєння складних рухів, які вимагають певного ризику під час виконання елементів в художній гімнастиці, спрацьованості групи, якісного відпрацювання кидків і ловель предметів. Крім того, практично відсутня конкуренція в країні для збірної команди.

У двох вправах з можливих 10 балів оцінки за складність, композиції склали: $D=6,28 \pm 0,43$ балів (GROUP 3X+2X) і $D=4,94 \pm 0,53$ бали (GROUP 5X), що підтверджує низький рівень технічної підготовленості команд. Коефіцієнт варіації з використання елементів свідчить про неоднорідність груп за підготовленістю і кваліфікацією. Відсутня злагодженість у роботі команд, оскільки немає змагального досвіду (дуже мало змагань групових вправ на рівні країни), а склади команд формуються тільки до певних змагань.

На наступному ЧУ у червні 2017 року, який проходив за правилами нового олімпійського циклу (2017-2020 рр), які передбачали зміну предметів у групових вправах (5 обручів та 3 м'ячі +2 скакалки) та деякі зміни обов'язкових елементів та технічних вимог. Це був перший чемпіонат за новими правилами, тому і для тренерів, і для гімнасток було важливим виступити на цьому чемпіонаті та випробувати нові композиції та нові склади команд.

У чемпіонаті, який проходив у м. Вінниця, брали участь 14 команд, що значно менше, ніж у минулому році (n=20). Це були збірні команди м. Києва (Київ-1 та Київ-2) та 11 областей (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Київська, Миколаївська, Полтавська, Харківська, Чернівецька, Чернігівська).

При цьому гімнастки збірної Запорізької області посіли 12 місце, яке не дозволило спортсменкам брати участь у фінальних змаганнях.

Результати фінальних виступів команд ЧУ 2017 року у групових вправах GROUP 5X (5 обручів) свідчать про те, що виконати вдало вправу з 5 обручами значно легше, ніж з 5 стрічками, як у попередньому олімпійському циклі (2013-2016 рр). Середня загальна сума балів команд-фіналісток становила $13,83 \pm 0,79$ б. (табл. 3), що на 1,74 б. вище, ніж оцінка за вправу з 5 стрічками у 2016 році (табл. 2). Це свідчить про те, що стрічка є досить складним предметом для гімнасток, які виступають у групових вправах, тому спортсменки набагато краще впоралися з вправою з 5 обручами.

**Змагальні протоколи фінальних виступів на Чемпіонаті України
з художньої гімнастики – програма МС, (м. Вінниця 10-14.06.2017 р.)**

Команди	Види програм							
	GROUP 3X+2X				GROUP 5X			
	знижки	D	E	Сума балів	знижки	D	E	Сума балів
Київ-1	0,6	9,4	7,95	17,350	-	9,65	9,0	18,65
Київ-2	0,6	8,85	7,6	15,850	0,6	8,05	7,4	14,85
Дніпропетровська обл.-1	-	9,3	6,1	15,400	-	7,9	6,75	14,65
Дніпропетровська обл.-2	-	7,65	6,2	13,850	-	7,05	6,7	13,75
Київська обл.	-	6,6	6,7	13,300	-	6,4	6,6	13,00
Чернігівська обл.	-	6,7	5,75	12,450	-	6,1	5,85	11,95
Вінницька обл.	-	6,15	5,05	11,200	-	-	-	-
Харківська обл.	-	5,7	5,5	11,200	-	5,75	5,7	11,45
Кіровоградська обл.	-	-	-	-	-	6,75	5,85	12,69
$\bar{x}$		7,54	6,36	13,83		7,21	6,73	13,87
m		0,52	0,36	0,79		0,45	0,38	0,80

Примітка. Порожні клітинки позначають, що команда не пройшла кваліфікацію до фіналів змагань.

У групових вправах GROUP 5X (5 обручів) за складність команди отримали від 5,7 до 9,4 бали – у середньому $7,54 \pm 0,52$ балів (табл. 3), що на 2,6 бали вище, ніж на минулому чемпіонаті (табл. 1).

Оцінка за виконання (E) у середньому становила $6,36 \pm 0,36$ балів, що на 0,78 бала нижче, ніж на попередньому чемпіонаті ($7,14 \pm 0,23$ балів). Ми можемо констатувати, що майже у всіх команд оцінка за складність (D) є вищою, ніж оцінки за виконання (E).

Аналіз оцінок виступів команд свідчить про низький рівень оцінок за виконання, які складаються з оцінки за артистичність та технічне виконання. У той же час ми спостерігаємо покращення оцінок за складність, які відображають складність роботи предмета та складність роботи тіла спортсменок, взаємодії спортсменок з предметами та між собою, "ризик", використання простору майданчика, наявність різноманітних шиків.

Як і на минулому ЧУ, спостерігається неоднорідність загальної вибірки, відзначена у двох вправах за показниками "ризик" предмета і співробітництва гімнасток (табл. 2).

Однак, середні показники усіх складових критерію "складність (D)" покращилися у порівнянні з минулорічним чемпіонатом.

Аналіз відеозаписів, змагальних протоколів і карток команд на чемпіонаті країни 2017 року свідчить про покращення рівня технічної підготовленості команд. Оцінка за композицію "D" складається з таких показників: складність, комбінації танцювальних кроків, динамічні елементи та елементи співпраці гімнасток, використання простору.

Ми бачимо, що оцінки за складність у вправах з двома різними предметами GROUP 3X + 2X (3 м'ячі + 2 скакалки) були від 5,75 до 9,65 балів у гімнасток команд-фіналісток (табл. 3).

Середня оцінка за композицію склала (D) – $7,21 \pm 0,45$ бала, що майже на бал вище, ніж на попередньому чемпіонаті ($6,28 \pm 0,43$ бала відповідно).

Друга складова загальної оцінки за виступ у групових вправах художньої гімнастики – виконання "E", яке містить у собі артистичний компонент, знижки за виконання (артистичні та технічні помилки) та оцінку за виконання. Середній результат команд-учасниць фінальної частини ЧУ у вправі з двома різними предметами становив $6,73 \pm 0,38$ балів, що знову, як і оцінка за вправу з 5 обручами, є нижчою, ніж оцінки за складність.

Серед основних компонентів групових вправ (перекидання, "ризик", співпраці, індивідуальна робота предмета) у команд, що брали участь у фінальній частині ЧУ 2017 року, однорідними є різновиди перекидань ($7,75 \pm 0,25$ разів), інші компоненти, як і торік, не однорідні (табл. 2).

Проведений аналіз змагальних виступів команд за груповими вправами на ЧУ (2016-2017 рр., Програма МС) показав, що відбір гімнасток для участі у групових вправах проводиться безсистемно, відсутній єдиний підхід, а це свідчить про відсутність стратегії відбору та орієнтації підготовки у спортивних школах. Формування команд часто здійснюється тренерами інтуїтивно, тренери покладаються на особистий досвід, звідси виникають невдачі у спортивній діяльності: тривале розучування вправ і нестабільне їх виконання через різну підготовленість гімнасток, неувага до індивідуальних можливостей гімнасток, нерозуміння партнера, складності програм виступів. Усе це свідчить про те, що система спортивного відбору й орієнтації на практиці не пов'язані з системою підготовки гімнасток, і це ускладнює здійснення орієнтації підготовки перспективних спортсменів з урахуванням їх індивідуальних особливостей [1; 2; 7].

Висновки. Проведений аналіз сучасної науково-методичної літератури та досліджень дозволив виділити такі тенденції розвитку змагальних програм групових вправ художньої гімнастики: підвищити

спортивно-технічну і виконавську майстерність, складність, ризик, оригінальність, виразність при високій швидкості виконання змагальних композицій й амплітуді рухів.

Загальна технічна підготовленість групи, однаковість, злагодженість і злітність під час виконання взаємодій і співпраці є запорукою успішної змагальної діяльності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Подальші дослідження ми плануємо провести з метою вивчення особливостей взаємодій спортсменок у групових вправах художньої гімнастики.

Використані джерела

1. Быстрова И. В. Специфика поддержек в групповых упражнениях художественной гимнастики / И. В. Быстрова // Теория и практика управления образованием и учебным процессом: педагогические, социальные и психологические проблемы : сб. науч. трудов БПА. – СПб., 2009. – С. 242–244.
2. Винер-Усманова И. А. Интегральная подготовка в художественной гимнастике: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра пед. Наук : 13.00.04/ Ирина Александровна Винер-Усманова ; НГУ им. П. Ф. Лесгафта. – СПб., 2013. – 208 с.
3. Казакевич Н. В. Особенности отбора и начального этапа спортивной подготовки в художественной гимнастике / Н. В. Казакевич, Е. В. Пышная // Междунар. науч. конф., посвященная 75-летию художественной гимнастики: (6 ноября 2009 г., Санкт-Петербург) / НГУ им. П. Ф. Лесгафта : сб. статей. – СПб., 2010. – С. 23–31.
4. Квашук П. В. Дифференцированный подход к построению тренировочного процесса юных спортсменов на этапах многолетней подготовки / П. В. Квашук. – М. : Вестник спортивной науки, 2003. – № 1. – С. 32–35.
5. Мальнева А. С. Учет и анализ тренировочных нагрузок высококвалифицированных гимнасток в групповых упражнениях/ А. С. Мальнева // Междунар. науч. конф., посвященная 75-летию художественной гимнастики : (6 ноября 2009 г., Санкт-Петербург) : сб. ст. – СПб., 2010. – С. 78–85.
6. Шинкарук О. А. Художественная гимнастика: отбор и ориентация подготовки спортсменок в групповых упражнениях : монография / О. А. Шинкарук, И. С. Сиваш. – К. : Олимп.лит., 2016. – 120 с.
7. Fédération Internationale de Gymnastique. <http://www.fig-gymnastics.com/site/>

Chernenko O. Ye., Serdyuk D. G., Gordienko A. G., Shulika B. Yu.

ANALYSIS OF COMPETITIVE ACTIVITY OF ATHLETES IN GROUP EXERCISES IN RHYTHMIC GYMNASTICS

It is determined that group exercises in rhythmic gymnastics are the most complex and independent Olympic kind of competition program by the nature of motor activity. From 1987 until now group exercises are the part of the international program of the competition for the double-event program: group exercises with the same objects (GROUP 5X), and group exercises with two different objects (GROUP 3X + 2X). The purpose of the study is to conduct an analysis of the competitive activities effectiveness of the national teams of the regions of Ukraine in the group exercises of rhythmic gymnastics. Methods of research: analysis of modern scientific and methodological literature on the researched problem; analysis of video materials and protocols of performances of athletes; methods of mathematical statistics. During the study videos were analyzed (videos of 100 performances of teams) and protocols of performances (6 consolidated protocols of competitions) of the final competitions of the Championship of Ukraine 2016-2017 in group exercises of rhythmic gymnastics. An analysis of the assessments of team speeches indicates the low level of technical preparedness of all participants in the competition. In exercises, gymnasts use only the elements that the teams can execute at the moment. The purposeful preparation for joint work, cooperation, synchronous interactions and the bringing of gymnasts to the same technique of the group cannot be traced. This testifies that during the preparation for group exercises athletes do not have enough time to master complex movements, which require a certain risk in the implementation of elements in artistic gymnastics, teamwork, qualitative testing of throws and catching objects. In addition, there is practically no competition in the country for the national team. The analysis of video recordings, competitive protocols and team cards at the 2017 championship shows an improvement in the level of technical training of teams. Thus, the overall technical preparedness of the group, uniformity, coherence and fusion in the implementation of interactions and cooperation is the key to successful competitive activities.

Key words: rhythmic gymnastics, group exercises, competitive activity, items.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2018